одній задачі.

– потреба в стислій інформації. Наприклад, учні старших класів не розуміють навіщо їм читати твір повністю, якщо є скорочений його варіант, де описана сама суть сюжету [1, с. 39].

Кліпове мислення – це поверхневе вивчення інформації з мінімальною витратою часу і сили. Виникнення такого типу мислення могло стати наслідком надмірного надходження інформації із зовнішнього світу, надмірною завантаженістю людини справами або ж потребою постійно поновлювати знання. Також кліковість мислення розвивається на когнітивному, емоційно-вольовому, ціннісному, поведінковому рівнях. До позитивних сторін можна віднести захисну функцію цього мислення, змогу бачити інформацію під іншим кутом і незвично поєднувати звичні уривки інформації, збільшується динаміка пізнавальних процесів і людина швидше адаптується до змін в соціумі. До негативних наслідків варто віднести потребу у стислій інформації, розсіяння уваги, неможливість довго зосереджуватися на одній справі. Люди із медіа-сфери давно помітили таку особливість у нинішніх молодих людей, саме тому і пристосовують контент під потреби користувача.

Список використаних джерел

1. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? / Г. М. Гич // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Педагогіка. – 2016. – Т. 269, Вип. 257. – С. 38–42.
2. Горлач Д. Феномен «кліпового мислення» в контексті радикалізації перетворень інформаційного середовища / Д. Горлач // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 5. – С. 45–46.
3. Соболєва С. М. Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів / С. М. Соболєва // Теорія і практика сучасної психології. – 2019. – № 3. – С. 86–90.

Тетяна Дмитренко

ПРЕДМЕТНА ПРИРОДОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНЕ УТВОРЕННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Перед вітчизняними закладами вищої освіти поставлено завдання підготувати майбутніх учителів початкової школи до реалізації у подальшій професійній діяльності нового змісту освіти, заснованого на формуванні ключових і предметних компетентностей: Концепція Нової української школи, Закон України «Про освіту» (2017) [1].

Теоретико-методичні засади професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи розглядаються в дослідженнях О. Дубасенюк, С. Мартиненко, О. Матвієнко, О. Пєхоти, Г. Тарасенко, Л. Хомич, І. Шапошнікової та ін.

Проблема формування компетентностей учнів стала предметом уваги українських науковців Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, С. Бондар, М. Вашуленка, Л. Коваль, О. Коберник, О. Пометун, О. Савченко та ін. У результаті їхнього наукового пошуку обґрунтовано теоретичні і методичні засади формування компетентностей у молодших школярів.

Теоретичні і методологічні засади професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи висвітлено у працях зарубіжних вчених М. Грін, М. Самервіль, М. Гембер, М. Фуллан, К. Брод, М. Аванс та інших.

Проте проведені вченими дослідження не вичерпують усіх питань підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Зокрема, підготовка студентів до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності дотепер недостатньо обґрунтована, методично застаріла, дидактично недосконала.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту свідчать, що на практиці переважають елементарний і середній рівні готовності студентів до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності, її високий рівень мали 12 % студентів. Аналіз результатів досліджень учених та результати вивчення практики засвідчують наявність суперечностей між вимогами суспільства до професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи і рівнем їхньої готовності до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Мета дослідження: на основі аналізу інформаційних джерел з’ясувати предметну природознавчу компетентність як особистісну якість молодшого школяра. Початкова школа являє собою фундамент освіти, оскільки саме в цей період відбувається формування особистості молодшого школяра, її активний різносторонній розвиток.

Тому до початкової ланки освіти висуваються посилені вимоги з метою ефективної реалізації освітнього процесу, а саме забезпечення умов для навчання учнів, опанування ними ключовими та предметними компетентностями, прояв їхніх здібностей у різних видах діяльності. Основною метою початкової освіти є всебічний гармонійний розвиток і виховання особистості у процесі формування в школярів бажання й уміння вчитися, розвитку мовленнєвих, читацьких, обчислювальних, природоохоронних умінь, навичок здорового способу життя.

Зміни, що відбуваються у початковій освіті, визначають компетентність як нову одиницю виміру освіченості людини. Сьогодні увага звертається не на сукупність засвоєних знань і сформованих умінь та

навичок як результат навчання, а на їх практичне втілення для вирішення нестандартних ситуацій.

У роботах українських вчених приділяється значна увага теоретичним і прикладним аспектам впровадження в освіту компетенісного підходу, ключовим поняттям якого є компетентність. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що розкриттю сутності поняття «компетентність» приділяється значна увага. У дидактиці компетентність подається як володіння компетенціями.

«Компетентність – це якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [4].

Деякі науковці розглядають «компетентність» як інтегративну багатокомпонентну якість чи сукупність якостей особистості, які виникають в результаті набуття досвіду діяльності в певній сфері життя.

Компетентність є ключовим поняттям освітнього процесу і орієнтована на результат навчання. Компетентність не зводиться тільки до знань, умінь і навичок, оскільки включає в себе ще й мотиваційний, когнітивний (пізнавально-розумовий), операційно-технологічний, поведінковий і соціальний складники [2].

Формування компетентностей залежить від способу організації засвоєння знань, оскільки головним є не обсяг або міцність знань, а те, «як організовані індивідуальні знання, наскільки вони надійні в якості основи для прийняття ефективних рішень відносно тієї чи іншої конкретної ситуації» – акцентує І. Модуль [3]. Окрім сукупності знань, компетентність охоплює низку загальних навчальних і пізнавальних умінь.

Формуванню компетентностей сприяють особистісно-орієнтований, діяльнісний і системний підходи організації освітнього процесу. Особистісно-орієнтований підхід потребує переходу від загальних результатів усіх учнів на суб’єктивні результати одного учня, які вчителю необхідно контролювати.

Системний підхід передбачає опанування учнем не окремими роз’єднаними знаннями і вміннями, а їх міжпредметною інтеграцією. Діяльнісний підхід може бути реалізований тільки в процесі залучення учня до активної діяльності, тобто в процесі виконання ним певних операцій, дій і завдань.

Освітня діяльність людини спрямована на засвоєння знань, умінь і навичок і поєднує сукупність дій та операцій, які виконує людина. Виконання певних практичних дій неможливе без задіювання мисленнєвих операцій і розуміння необхідності або потреби в означеній діяльності, що і сприяє розвитку компетентності людини у певній життєвій сфері.

Учень у процесі навчання має справу з багатьма компетенціями, якими він опановує. Сформована предметна компетентність – це інтегральна категорія, яка включає сукупність ціннісних орієнтацій, знання, уміння, різні способи і рівні навчальної діяльності, а також досвід,

що закладаються в межах конкретного навчального предмета.

Якщо людина є компетентною і відчуває себе здатною ефективно функціонувати у достатньо широкій сфері життя, мова йде про ключові чи життєві компетентності. Компетентність, яка поширюється в межах однієї галузі або стосується вузької сфери конкретної наукової дисципліни, наприклад, природознавства, називається предметною або галузевою, природознавчою компетентністю.

Серед предметних компетентностей природознавча є основоположною, якою має оволодіти молодший школяр в результаті вивчення природознавства. Для нашого дослідження найбільш доцільним є тлумачення предметної природознавчої компетентності у Державному стандарті початкової загальної освіти, яке визначається як «особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально і особистісно-значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин «людина – природа» [1, с. 2].

У працях сучасних педагогів означені численні підходи до визначення сутності поняття «предметна природознавча компетентність» і методики її формування у молодших школярів. Значна увага приділяється методам, засобам, технологічним підходам формування предметної природознавчої компетентності в учнів початкових класів.

Природознавча компетентність учня являє собою поєднання природничих уявлень, знань, умінь і навичок, ставлень, оцінних суджень та досвіду діяльності, що дозволяють формулювати обґрунтовані й усвідомлені судження про об'єкти та явища природи і проявляються у процесі активних самостійних, практичних, дослідницьких, природоохоронних дій школяра.

У процесі формування предметної компетентності учня важливо застосовувати методику реалізації нового змісту, що має базуватися на сучасних загальнометодологічних принципах особистісно-орієнтованого, компетентнісного, технологічного навчання й полягає у завданні вчителя навчити учня вчитися та оперативно застосовувати набуті знання.

Природознавчу компетентність утворюють такі структурні складники: ціннісний, когнітивний (знаннєвий), діяльнісний.

Ціннісний складник предметної природознавчої компетентності учнів – це система цінностей молодших школярів у сфері відносин «людина-природа» та природоохоронної практики. У структуру поняття «компетентність» входить сукупність ціннісних орієнтацій, оскільки одним із основних завдань шкільної природознавчої освіти є формувати в учнів позитивних ціннісних орієнтацій до об'єктів живої природи.

З позиції І. Модуль, важливим виховним аспектом є ставлення людини до природи як цінності в цілому і природних об'єктів зокрема. Учителю необхідно постійно підтримувати атмосферу пошуку та відкриття

для того, щоб пробуджувати в учнів пізнавальний інтерес до вивчення природознавства, спрямовувати їх на формування мотиваційних установок, ціннісних орієнтацій у ставленні до природи та відчуття себе як невід'ємної частини навколишнього світу, виховувати почуття обов'язку і відповідальне ставлення до природи, людей і праці [3].

Когнітивний (знаннєвий) складник предметної природознавчої компетентності учнів становлять предметні знання. Знання з природознавства є міцними і функціональними, якщо вони приведені у відповідну систему та характеризуються цілісністю. І. Мозуль визначає цілісність знань як «внутрішню характеристику системи, якої вона набуває на заключному етапі свого висхідного розвитку. Формування в учнів системних знань – основа формування їх цілісності» [3].

Знаннєвий складник предметної природознавчої компетентності учнів повинен відповідати можливостям реалізації міжпредметних зв'язків у початковій школі.

У своїх наукових доробках звертала увагу на необхідність формування в учнів початкових класів природничих уявлень та понять О. Матвієнко, що розробила теоретичні й практичні основи формування природничих уявлень та понять і запропонував конкретні методичні рекомендації щодо здійснення природничої освіти молодших школярів [2].

Діяльнісний складник предметної природознавчої компетентності учнів складають уміння, навички й оволодіння різноманітними способами діяльності. Діяльнісний складник предметної природознавчої компетентності учнів ґрунтується на пізнавальній і творчій активності учнів і включає ведення спостережень за об'єктами природи з виявленням причинно-наслідкових зв'язків між явищами природи та життєдіяльністю людини, уміння здійснювати пошуково-дослідницьку, практичну та природоохоронну діяльність, робити висновки та узагальнення, створювати проекти для стимулювання пізнавального інтересу, розвитку спостережливості, мовленнєвої діяльності.

Таким чином, предметна природознавча компетентність молодшого школяра – це його особистісна якість, яка характеризується сукупністю мотивів, ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок з природознавства і формує здатність учня розв'язувати пізнавальні, проблемні і практичні задачі у сфері відносин «людина-природа». Набуття учнями системи знань, умінь та навичок спрямовано на формування їхньої компетентності, тому предметну природознавчу компетентність і шляхи її формування слід розглядати як результат навчання природознавства молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» : станом на 5 вересня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

2. Матвієнко О. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в Україні в контексті інтеграції до світового педагогічного простору / О. Матвієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Безлюдний О. І. та ін.]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – Вип. 53. – С. 381–387.
3. Мозуль І. В. Навчання природознавства в сучасній початковій школі : навч. програма спецкурсу, курс лекцій та методичні рекомендації : навч.-метод. посіб. / І. В. Мозуль. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 236 с.
4. Словник термінів для учнів початкових класів : пос. для загальноосвітніх навч. закл. / за наук. ред. М. С. Вашуленка (у співавт. В. О. Собко, Г. С. Демидчик, О. В. Ігнатенко, І. В. Мозуль та ін.). – К. : Освіта, 2016. – 128 с.

Ігор Донік

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Актуальність даної теми полягає в тому, що українське суспільство, потребує підвищення рівня своєї правової культури з метою розбудови в Україні правової держави та громадянського суспільства, розвитку законодавчої системи.

Юридична енциклопедія визначає, що правова культура – це складова частина загальної культури, сукупність факторів, що характеризують рівень правосвідомості, правовідносин, досконалості законодавства, організації роботи з його дотримання, стан законності і правопорядку [13, с. 37].

Однак, на нашу думку, таке визначення правової культури не може бути абсолютно точним, так як існує багато інших підходів до визначення змісту даного поняття.

Зокрема, професор А. Б. Венгеров зазначив, що правова культура – більш висока і об’ємна форма правосвідомості [1, с. 312]. На нашу думку, таке трактування правової культури не є найбільш вдалим, оскільки стосується лише сфери ідеального, ігнорує діяльність і результати діяльності суб’єктів.

О. Ф. Скакун розглядає правову культуру як «невід’ємну частину загальної культури, що становить систему правових цінностей…» (форм, норм, приписів та інститутів), розумінь і настанов, які відображають у правовій формі стан свободи і соціальних цінностей людства, суспільства, особи [9, с. 648].

У контексті сказаного, Д. Керімов зазначає, що правова культура